

Jämtlands-
Härjedalens
Gille i
Uppsala

AVISEN Medlemsblad för Jämtlands-Härjedalens Gille

2025 nr 1

Kallelse till årsmöte

Onsdag 12 mars kl 18.00 Träffpunkt Storgatan 11

Fil.dr. Sanna Händén-Svensson

Hur Storsjöödjuret överlevde Linnés systematisering av naturen

**Viltbuffé, vin, öl eller alkoholfritt alternativ
samt kaffe och tårta serveras till ett pris av 225 kr/person.**

Anmälan senast 5 mars till info@jhgille.se eller 070-545 06 82

Betala gärna i förväg till vårt plusgiro 39 30 09-6 eller

123 094 13 02

Swish 123 094 13 02

Sanna Handén-Svensson kommer till Gillets årsmöte den 12 mars för att berätta om sin doktorsavhandling: *"Storsjöödjuret i ett kalejdoskop. Humanekologiska perspektiv på en svensk kryptid"* som kort refererades i nr 4/24 av Avisen.

Hon ställer då frågan: Hur gick det till när sjöormen i jämt-

ländska Storsjön blev "Storsjöödjuret" med hela svenska folket? Väsenfiguren "sjöormen" i Storsjön omnämndes första gången redan år 1643. Den upptogs som studieobjekt av den zoologiska vetenskapen i slutet av 1800-talet, men kastades snabbt ut igen. Om vad som hände då och därefter (och varför detta är intressant) analyseras i hennes avhandling i humanekologi vid Lunds universitet 2024. Inom ramen för avhandlingen intervjuades observatörer och analyserades tidiga observationsberättelser från framförallt slutet av 1800-talet. Hon ställde också frågan om hur Storsjöödjurets olika tolkningar reflekterar förändringar i synen på naturen i olika socio-ekologiska relationer.

I föredraget kommer hon även att berätta om hur detta sjööra överlevde Carl von Linnés systematisering av naturen på 1700-talet.

Vem blir Gillets Hembygdsstipendiat 2025?

Från 2024 kvarstår följande fem nomineringar om inte den/de som nominerat drar tillbaka förslaget:

1. Ulla Granqvist, konstnär, Österåsen. Nominerad av Margareta Torgén.
2. Peter Hurtig, ordförande i Svegs Hembygdsförening. Nominerad av Stefan Halvarsson.
3. H P Burman, trubadur, spelman. Nominerad av Stefan Halvarsson.
4. Ragunda Hembygdsförening. Nominerad av Nils G. Larsson och Bertil Segerström.
5. Per Bergvall, ordförande i Ragunda hembygdsförening m.m. Nominerad av Björn Lundell och Agneta Ekman-Lundell.

Enligt regelverket har alla medlemmar i Gillet möjlighet att varje år **senast den 1 mars** skriftligen inkomma med förslag till stipendiat. Så varsågod! Granska vilka förslag som redan finns och känn er fria att skicka in ytterligare nomineringar. Mejla till info@jhgille.se eller posta till ordföranden Mats O Karlsson, Eriksgatan 12, 749 49 Enköping.

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Mats O Karlsson 070-517 60 16,
matsokarlsson43@gmail.com

Vice ordförande och sekreterare Arne Sandemo,
070-399 60 36 arne.sandemo@gmail.com

Kassaförvaltare Stefan Petrusson,
070-545 06 82, stefanpetrusson@me.com

Gillevärd Rut Helmersson,
070-845 13 44, ruthelmersson44@gmail.com

Karl-Eric Ericson 070-216 17 85,
karleric.ericson@gmail.com

Redaktör Barbro Nilsson Garbergs,
070-207 89 00, barbron@gmail.com

Hemsida: www.jhgille.se

E-post: info@jhgille.se

Plusgiro: 39 30 09-6

Swish: 123 094 13 02

Årsmötet alltid den 12 mars!

Dagordning för årsmötet kl. 18 den 12 mars 2025

1. Öppnande
2. Val av ordförande och sekreterare för mötet
3. Val av två protokollsjusterare
4. Fråga om kallelsen skett enligt stadgarna
5. Styrelsens verksamhetsberättelse 2024
6. Ekonomisk berättelse 2024
7. Revisionsberättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
9. Fråga om disposition av föreningens resultat 2024
10. Medlemsavgift för 2025, förslag: förslag oförändrad 100 kr
11. Val av styrelse, enligt stadgarna ordförande och 4–6 ledamöter
12. Val av två revisorer och en ersättare
13. Val av valberedning
14. Styrelsens förslag till verksamhetsplan för 2025: Fyra möten – 12 mars, 23 maj, 12 september och 6 december, ev. en Heimrejsa om intresse finns
15. Styrelsens förslag till reviderat regelverk för Hembygdsstipendiet
16. Styrelsens förslag till ändring av stadgarna, första beslutet av två som är nödvändiga enligt gällande stadgar
17. Val av hembygdsstipendiat 2025
18. Avslutning

Styrelsens förslag till nya stadgar vid årsmötet 2025

§ 1. Jämtlands-Härjedalens Gille är en sammanslutning av jämtar och härjedalingar i Uppsala med omnejd med ändamål att hos sina medlemmar verka för vidmakthållande av intresset för och samkänslan med hembygden, samt befordra sammanhållningen till nöje och gemensam nytta.

§ 2. Medlemskap i Gillet kan vinnas genom anmälan till styrelsen av varje jämte och härjedaling samt person som genom härstamning, äktenskap eller på annat sätt känner sig knuten till Jämtland eller Härjedalen.

§ 3. Gillet sammanträder minst två gånger per år. Medlem äger rätt att vid Gillets sammankomster medtaga gäster. Årsmöte hålls alltid den 12 mars varvid det gångna årets verksamhet granskas, ny styrelse väljs liksom revisorer och valberedning. Årsmötet bestämmer medlemsavgiften för nästkommande år. Årsmötet utser hembygdsstipendiat enligt för detta gällande regelverk.

§ 4. Årsmötet väljer en styrelse bestående av ordförande och fyra till sex ledamöter som handhar Gillets verksamhet. Ordförande väljs för ett år i taget. Övriga ledamöter väljs för två år varvid tillses att halva antalet nyväljs varje år. Styrelsen utser inom sig sekreterare och kassaförvaltare.

§ 5. Föreningens verksamhetsår omfattar kalenderår. Föreningens firma tecknas av ordföranden och kassaförvaltaren, var för sig.

§ 6. Kallelse till sammanträde sker minst en vecka i förväg genom skriftligt meddelande.

§ 7. Ändring av dessa stadgar sker genom beslut vid två på varandra följande möten med Gillet varav ett ska vara

Kommentarer:

Punkt 5: Fyra möten med god anslutning som utförligt refererats i de fyra numren av Avisen.

Punkt 6: Året har slutat med ett underskott på 11 913 kr vilket enklast förklaras med de två hembygdsstipendierna å 6000 kr. Verksamheten balanserar med medlems- och deltagaravgifter.

Punkt 11: Styrelsens sammansättning ser ni på sidan ett, längst ner. Rut och Karl-Eric avböjer omval. Valberedningen sliter med frågan. Anmäl gärna intresse till Evert Wallström tel. 070-819 29 01

Punkt 15: Revideringarna gäller dels att förslag som inte vinner bifall hänger kvar högst tre år och att nya nomineringar ska var inlämnade senast 25 februari istf 1 mars och att vid lika röstetal ska lottning ske istf att ordförandens utslagsröst gäller.

Punkt 12: Den väsentliga ändringen är att fyra §§ som avser Hembygdsfonden utgår eftersom sådan inte finns längre. Mandattiden för styrelsen ändras så att endast ordförande väljs på ett år och ledamöter på två år med växelvis avgång av halva antalet.

Förslagen till stipendiat och övriga årsmöteshandlingar sänds ut efter den 1 mars.

årsmöte. För ändring krävs att minst 2/3 av de närvarande stödjer förslaget till ändringar.

§ 8. Upplöses Gillet ska sådant beslut fattas på likartat sätt som vid stadgeändring genom beslut vid två möten och med minst 2/3 majoritet av de närvarande. Det årsmöte som beslutar om Gillets upplösning tar även ställning till vilket ändamål eller vilka mottagare som kvarvarande tillgångar ska tillfalla.

Stadgarna är antagna vid Gillets bildande 1946 och därefter reviderade 1980, 1998, 2011 och 2025.

Ett tankespår av Rolf Karbelius

SAKNAR MAN PRINCIPER
MÅSTE MAN LITA TILL FÖR-
NUFTET.

Ett förslag till Hejmrejsa 2025

Blomsterstigens början

Det finns lärdomar från förr att det är svårt att få ihop tillräckligt många deltagare för att fylla en buss och resa till några av de talrika sevärdheterna i Jämtland och Härjedalen. Det blir därför för dyrt. Erfarenheten från Hejmrejsan 2023 då 13 deltagare reste två dagar med Inlandsbanan visade på ett tågalternativ. Då åkte vi i nord-sydliga riktningar från Republikens huvudstad – till Hoting ena dagen och till Sveg andra dagen. Ett alternativ i västlig riktning vill vi testa intresset för i år. Med följande upplägg:

Dag 1: Deltagarna tar sig med tåg till Storlien. Från Uppsala går tåget kl. 10, från Sundsvall 13.30 och från Östersund 16.30. Ankomst till Storlien 18.25. Där tar vi in på Högfjällshotellet, äter middag och övernattar.

Dag 2: Då äter vi en rejäl frukost, får med oss ett lunchpaket och gör en vandring längs **Blomsterstigen** som Enköpingsdoktorn Ernst Westerlund anlade i slutet av 1800-talet. Den går från Högfjällshotellet som ligger på 602 m.ö.h. till Skurdalshöjden på 842 m.ö.h. Det blir en slinga på cirka sex kilometer. Längs den finns ett antal namngivna bänkar som doktorn lät uppföra för vilopauser och för att kunna ge sina patienter anvisningar om till vilken bänk de skulle gå olika dagar beroende på vederbörandes ork och behov av rörelse. Längs stigen njuter man i fulla drag av fjällfloran och stärker sig med lunchpaketet.

Åter på Högfjällshotellet väntar pool, gym och bastu som ingår i rumspriset. Dagen avslutas med gemensam middag.

Dag 3: Frukost och avresa med tåg 9.30 mot **Åre** dit vi anländer kl. 10.10. Där får gruppen utforma ett program tillsammans med turistinformationen och lokala kontakter fram till kl. 19.19 då tåget till Östersund avgår och Hejmrejsan avslutas där kl. 20.35.

Kostnader

Vi har en offert från Högfjällshotellet som omfattar vistelsen i Storlien med två övernattningsnätter, två middagar och lunchpaket på **2585 kr** per person i dubbelrum. Tillägg för enkelrum 600 kr alltså **3185 kr**.

Resorna med tåg bokas och betalas var och en på egen hand. En enkelresa Uppsala – Storlien med SJ kan kosta mellan 700 kr till 1200 kr beroende på när man bokar. Kostnad för mat under dag 3 tillkommer och den beror på vars och ens behov, smak och kassa. Det finns förstås möjlighet att ta sig till Storlien med egen bil om det skulle passa bättre för någon. Det gemensamma är programmet från middagen dag 1 till avslutningen i Åre dag 3.

Detta är ett tänkbart upplägg. För att det ska genomföras behövs att **minst 15 deltagare** anmäler intresse. Reseledarna föreslår två alternativa tidpunkter: tre dagar i vecka 27 **30 juni till 4 juli**, eller vecka 32 **4–8 augusti**.

Vi vill alltså ha en intresseanmälan **senast den 12 mars** till **info@jhgille.se** eller telefon till **Mats O Karlsson 070-517 60 16**. Med namn, antal personer och vilken vecka eller om båda är möjliga. Är intresset tillräckligt stort spikar vi vilka datum som gäller, bokar hotellet och begär en forskottsbetalning senast den 1 maj.

Gamla skylten i Storlien

Nya medlemmar sedan Avisen Nr 4/24

Anders Sjöberg, född 1942, Sörbygden
Stina Zetterlund, född 1946, Härjedalen
Tom Smedsaas, född 1955, Ytterån
Ann-Britt Formgren Back, född 1952, Frösön, Stugun
Matts Back, född 1953, Stugun, Östersund
Eva Carlsson, född 1950, Kövra
Gunhild Eriksson, född 1946, Kövra

Verksamhetsplan för 2025

12 mars Årsmöte
23 maj Vårmöte
12 september Surströmmingskalas
6 december Förjulskafe kl. 14.00

Förjulskaffet den 7 december 2024

Till musikackompagnement från bröderna Viktor och Kristoffer Olofssons sida å guitarr och elektrisk klaviatur uppstämde inledningsvis Härjeådalssången, i Tannérs version, följt av sången Mosippan, enär 60-talet deltagare denna gång hade anledning att sätta Härjeådalen i främsta rummet, detta särskilt med beaktande av huvudämnet för dagen:

Viktor och Kristoffer Olofsson

Särskilt inbjuden gäst var nämligen gillesmedlemmen Evert Vedung. Tillsammans med sin yngre bror Tage Vedung – även han medlem – som bisittare, fick nu deltagarna, till uppdukat kaffe med glögg och sedvanligt tilltugg av luciaskaffning, åhöra ett föredrag om allehanda benämningar på företeelser hörande till skogen och skogsbruket i landskapet. Härav framgick bl.a. följande:

”Skogen” är ingen enhetlig beteckning, utan har socknar eller rentav byar sina egna benämningar. Sålunda har Svegs socken *Herröskogen*, ett 40–45 km långt skogsparti mot Idre, innehållande hela fem bergskedjor, med utsikt å varierande håll åt Ytterhogdal, Lofsdalen, Hoverken, Glötesvålen, Remmberget (Korpberget) eller varför inte Vedungsfjället (efter vilket släkten Vedung tagit namn; dock inte tvärtom).

Inom detta flertaliga kvadratmil stora område har lunnare, d.v.s. transportmedel av olika slag för ut- och framforsling av timmer och stockar, använts, med hjälp av även mänskliga lunnare, – jfr Ewert Ljusbergs *”Ska du bli ma ut o lunnje vö, drängfan?”* –, detta efter att även brosslare dragit ihop timmer till någon basväg. Därefter kunde, på upplagsplats, exempelvis en sjöis, tummare vidta mätning av virket, innan detsamma vidarebortforslades. Nämda kategorier är exempel på de yrkesgrupper som engagerats i skogsarbete, jämfört med nutida, alltigenom mekaniserat skogsbruk.

I dåtida skogsarbete kunde urskiljas tvenne huvudtyper av kojor: en var *huggarkojan*, belägen närmast avverkningsområdet, ofta långt uppe i bergen, med plats för ett huggarlags logi, i vissa fall alternativt med nyttjande av någon fäbodvall.

En annan typ var *körarkojan*, varest timmerkörare med häst kunde beredas ett rastställe; de var belägna närmare avlastningsplatsen för timmer och virke, nere i ådalarna. Med detta dubbla system av kojor kunde köraren under ett dygn hinna med två turer med lass mellan avverkningsområdet och avlastningsstället.

Utöver dessa kategorier av skogskojor fanns en tredje, *flottningskojan*, som användes av flottare under den period av året (främst vår och sommar) då timmerflottning vidtog. Av naturliga skäl uppfördes dylika kojor företrädesvis invid vattendrag och sjöar. I särdeles enkla fall kunde rentav någon timmerflotte med tält tjäna som flottningsmans kaps nattlogi.

Evert Vedung illustrerade framställningen med ett gott antal elektriska ljusbilder, så exempelvis från gården Skróders i Herrö med skogsköpare poserade på bild; den så kallade kungsbröten i Ljusnan i Krokströmmen, innehållande omtrent tre miljoner stockar, som det tog tre år (1917–1919) att med inte minst dynamit helt upplösa; Schwartzkojan, byggd omkring 1900, samt Loddoskojan som uppfördes cirka 1938.

En ytterligare bild var från 1946, utvisande ett gäng samlade för att dra till Herröskogen i ett speciellt ärende, nämligen för att idka kottplockning, dåmera en icke oväsentlig bisyssla inom skogsbruket; en av deltagarna på bilden är Evert Vedung själv, i något yngre upplaga.

För sin intressanta framställning avtackades herrarna – från Herrö bördiga – Vedung storligen.

Tilläggs kan, att Evert Vedung i *Jämten* 1994, s. 103–109, har skrivit en tankeväckande artikel om skogskojor: ”Peking, Niffelhem och andra kojnamn” på Herröskogen. Här har han indelat namnen i ett antal kategorier, sålunda, som exempel, efter trakt: Hikättkojan, Slätt-tjärnskojan, Tröskhålet och Käxflobäckskojan; efter ägare: Smesskojan i Hållan; efter kojbyggare: ovan nämnda Schwartzkojan; efter den förste skogsarbetaren: Lars Nilsakojan mellan Hocksjöberget och Hocksjön; efter egenskap: Grisbo; samt efter huvudstäder och den fornnordiska gudasagan. Hur många av dessa namn som framdeles överlever, återstår att se.

Stefan Halvarsson